

УДК 347.764 (477)

Шевчук Оксана Романівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права
юридичного факультету Тернопільського національного
економічного університету
yashchushchak@gmail.com

Ментух Наталія Фелікссівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права
юридичного факультету Тернопільського національного
економічного університету
natali_men@ukr.net

ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу правової природи страхування як суспільного явища, що, з одного боку, виступає як елемент фінансової системи країни, з іншого – як механізм захисту осіб від негативних наслідків певних непередбачуваних подій. При цьому висвітлюється саме фінансово-правовий аспект страхової діяльності. Визначається поняття принципів страхування з позицій фінансового права, надається історико-правовий аналіз становлення фінансово-правового регулювання страхової діяльності.

Ключові слова: принципи страхування; фінансово-правове регулювання страхової діяльності; фінансові правовідносини; фінансово-правовий режим страхування.

Shevchuk O. R., Mentukh N. F. PRINCIPLES OF FINANCIAL AND LEGAL REGULATION OF INSURANCE IN UKRAINE

In Ukraine simultaneously it is visible the rise of concentration of the insurance market. Thus, according to the National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets, if in 2015 the share of life insurance market, which accounted for insurers who were in the TOP 10 had been 80.9%, in 2016, it raised to 87.9%. In the risk insurance segment these figures for the mentioned years were 29.3% and 36.3%.

The increase of market concentration leads to a gradual reduction of market participants and the increasing dominance of major players in the market, which ultimately may significantly distort the general policy tariff.

Despite the smaller number of insurers that operate in the insurance market of Poland, the share of gross insurance premiums in GDP is higher than in Ukraine. However, even this level of insurance premiums in GDP in Ukraine is considered rather nominal than real. Deep data analysis gives grounds to assert that a large proportion of the total volume of insurance premiums in Ukraine may be associated with the —pseudo-insurance activities. Insurance in Ukraine is often used as a means of tax evasion, illegal export of capital and financial instrument characteristic of development trends in the Polish and Ukrainian insurance markets: conclusions for Ukraine schemes. Consequently, the —real prevalence of insurance is lower than shown by official sources and is much lower than in most other countries of Eastern Europe.

Another important indicator that reflects the development of insurance relations is the level of gross insurance payments (the ratio of gross insurance claims and benefits to gross insurance premiums). As can be seen from, a generalized rate of gross insurance payments in Ukraine is significantly lower than in the insurance market of Poland. Obviously, in the insurance market of Ukraine there are such types of insurance in which payouts are much lower. In the reports of the

National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets about results of activity of insurance companies the increase in the level of gross and net insurance payments is treated as "the use by insurance companies of schemes on optimization of taxation". At the same time, the high level of payments in the insurance market of Poland is associated with the good faith behaviour of insurance companies and a high level of their solvency.

Key words: insurance principles; financially-legal adjusting of insurance activity; financially legal relationships financially-legal mode of insurance.

Постановка проблеми. Правове регулювання страхування зазнало суттєвих змін з моменту здобуття незалежності України та переходу нею до нових економічних відносин. Ці зміни обумовлені переходом на нові засади у страховій політиці держави. Змінено і значення самого страхування як структурного елемента фінансової системи України. Системне підвищення ролі страхування у всіх сферах суспільного життя, у тому числі у сфері фінансової діяльності країни, обумовлює актуальність та необхідність теоретичної розробки принципів правового регулювання страхування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження були праці таких вчених як: Е.А. Алісов, Д.А. Бекерська, Г.В.Васил'єв, Л.К. Воронова, О.М. Горбунова, О.О.Дмитрик, М.В. Карасьова, Л.Л.Кінашук, М.П. Кучерявенко, А.А. Мамедов, Г.А. Нечай, С.С.Осадець, Е.О. Ровінський, Л.А. Савченко, В.І.Серебровський, С.Д. Ципкін, Р.О. Халфіна, Н.І.Хімічева, О.І. Худяков, Г.Ф. Шершеневич, М.Я. Шимінова, В.М.Юрах.

Наукові дослідження у сфері страхування здійснювалися здебільшого дослідниками цивільних та господарських правовідносин. В науці фінансового права України до сьогодні не здійснено дослідження, присвяченого комплексному аналізу принципів фінансово-правового регулювання страхування. Адже фінансові правовідносини мають не лише диспозитивний характер, не можна не враховувати ролі держави як гаранта прав та інтересів громадян, у тому числі й майнових, тому що вона має забезпечити їх реалізацію, оскільки делегування цієї функції приватним суб'єктам може призвести до негативних наслідків.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у тому, щоб на основі комплексного та багатостороннього аналізу сутності та змісту страхування як невід'ємної функції держави, історичного та зарубіжного досвіду, аналізу вітчизняного фінансового законодавства, фінансово-правових режимів, що встановлюються державою у сфері страхування, обґрунтувати та сформулювати базові принципи фінансово-правового регулювання страхування.

Виклад основного матеріалу. В теорії права загальноприйнятим вважається поділ принципів права на загальноправові, галузеві, міжгалузеві, а також спеціальні. Тому правильне розуміння і застосування норм страхового законодавства можливе лише із врахуванням загальноправових принципів. Серед загальноправових принципів чільне місце посідають принципи законності та верховенства права. Вони проявляються в тому, що повноваження органів державної влади, які видають нормативно-правові акти в галузі страхування та здійснюють контроль за їх виконанням, повинно реалізовуватися строго в рамках їх компетенції, на основі закону й у повній відповідності з ним. Разом з тим закони України не регулюють багатьох процедурних питань, тому в національному законодавстві велика кількість бланкетних норм, які відсилають до різноманітних підзаконних нормативних актів, інструкцій, правил, положень, що приймаються виконавчими органами. Наприклад, ст. 7 Закону України "Про страхування" визначає, що порядок проведення й особливі умови ліцензування обов'язкового страхування визначаються Кабінетом Міністрів України [7]. Слід враховувати, що в процесі застосування загальноправові принципи трансформуються в галузевому законодавстві, в нормах та інститутах певної галузі [3, с. 64-68]. Інститут страхування в основі регулювання базується на цих принципах, що характерні всьому національному законодавству та праву.

У той же час, цей інститут права має свої специфічні, тобто притаманні тільки йому, принципи. Так до 2010 року в Україні на державному рівні були прийняті концепції розвитку страхового ринку у 1998, 2001 та 2005 роках. Остання концепція розвитку страхового ринку була прийнята до 2010 року, після якої не було ухвалено єдиної державної концепції, що дестабілізувало розвиток ринку страхових послуг. Тому Українською федерацією ubezpieczenia було розроблено «Стратегію розвитку страхового ринку України в 2012-2021» [6], а Постановою Правління НБУ №391 затверджено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року [5] у якій зазначені наступні базові принципи: європейська інтеграція; лібералізація фінансових ринків та набуття режиму внутрішнього ринку з ЄС у сфері фінансових послуг;

збалансованість економічних інтересів, через формування ринкового конкурентоспроможного середовища; незалежність та ефективність роботи регуляторів, здійснення нагляду на основі оцінки ризиків; прозорість та високі стандарти розкриття інформації учасниками фінансового сектору та регуляторами; відповідальність та довіра між учасниками фінансового сектору та регуляторами; цілісність фінансової системи, всебічний захист прав кредиторів, споживачів та інвесторів [5].

Об'єктивною є потреба публічно-правового (державного, адміністративного, фінансового) регулювання, без якого система правового регулювання страхування є недосконалою, що підтверджується всією історією його розвитку як в Україні, так і в інших державах [1, с. 38-43]. Отже, важливим вдається й аналіз принципів цього регулювання. В науці фінансового права підтверджується відсутність єдиного підходу до характеристики принципів інституту страхування. Здійснити аналіз принципів публічно-правового регулювання страхування можна шляхом дослідження історичного розвитку фінансової науки та поглядів науковців на цю категорію на відповідних етапах становлення інституту страхування.

Так Л.Л. Кінашук вважає, що страхування доцільно базувати на таких принципах: доступності; ризиковості; добровільності; зручності. Науковець вказує, що основними у страхуванні є принципи гарантованості та доступності страхового захисту з боку держави; відособленості видів страхування; рівноправності добровільного та обов'язкового страхування; визначення наперед послуг і компенсації із ризику; вірогідний характер відносин; цільове використання утвореного фонду [2, с. 48-49].

В Україні активізуються євроінтеграційні процеси. Цей процес неможливий без реформування правового інституту страхування. Це вимагає встановлення відповідних принципів, на підставі яких здійснюється державне регулювання страхової діяльності в ЄЕС, і в інших країнах з ринковою економікою.

У 1994 р. органами нагляду за діяльністю у сфері страхування більше як 100 країн було створено Міжнародну асоціацію органів нагляду за страхуванням (IAIS). 17 жовтня 2003 р. Україна стала членом цієї асоціації. Національна комісія, що здійснює державнерегулювання у сфері ринків фінансових послуг представляє інтереси держави в IAIS, та задіяна в реалізації його програм в Україні. Головними завданнями IAIS стали: забезпечення кращого нагляду за діяльністю у сфері страхування як на рівні конкретної країни, так і на міжнародному рівні, з метою підтримки ефективних, законних, надійних та стабільних страхових ринків для забезпечення допомоги та захисту полісотримачів; об'єднання зусиль щодо розробки практичних стандартів для страхового нагляду, що мають бути визначені членами IAIS та використані ними під час їхньої діяльності; підтримання стосунків з іншими установами, що займаються аналогічним видом діяльності; забезпечення взаємної підтримки з метою збереження цілісності ринків; обмін важливою інформацією та досвідом з метою подальшого розвитку внутрішніх ринків страхування.

Діяльність IAIS передбачає: розробку міжнародних принципів, стандартів та управління страхуванням; організація конференцій та семінарів для наглядачів за страхуванням; забезпечення підтримки та вивчення документів, що стосуються страхового нагляду.

IAIS очолює Виконавчий комітет, члени якого представляють різні географічні регіони. Діяльність Виконавчого комітету підтримується трьома іншими комітетами: Технічним комітетом, Комітетом з питань відсталих ринків та Планово-фінансовим комітетом. Діяльність IAIS підтримує Секретаріат, що знаходиться у центрі міжнародних розрахунків, розташованому у швейцарському місті Базель.

Передумови створення ключових принципів страхування визначені статутом IAIS, який містить наступні норми:

а) органи нагляду визнають те, що страховий ринок відіграє важливу роль в економіці та суспільстві як на національному, так і на міжнародному рівнях; стан більшості внутрішніх страхових ринків вказує на зростаючу тенденцію до інтеграції до міжнародного ринку страхування.

б) органи нагляду висловлюють побажання щодо визнання спільних інтересів та становлення ділових стосунків між собою; покращення можливостей забезпечення страховим захистом полісотримачів та підтримки розвитку ринків страхування.

в) органи нагляду прийняли рішення активно взаємодіяти для покращення страхового нагляду як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях, з метою підтримки ефективних, законних, надійних та стабільних страхових ринків для забезпечення допомоги та захисту полісотримачів.

Ключові принципи страхування містять необхідні принципи для ефективної роботи системи страхового нагляду, зокрема:

- мають виступати основним орієнтиром для органів нагляду в усіх юрисдикціях;
- повинні допомагати органам нагляду виконувати свої функції на ринку страхування;
- можуть бути доповнені залежно від спеціальних умов та особливостей ринків страхування.

Ключові принципи страхування. Ключові принципи страхування містять необхідні положення щодо ефективної роботи системи страхового нагляду в країнах, які приєдналися до Міжнародної асоціації органів нагляду за страхуванням, зокрема: мають виступати основним орієнтиром для органів нагляду в усіх юрисдикціях; повинні допомагати органам нагляду виконувати функції на ринку страхування; можуть бути доповнені залежно від спеціальних умов та особливостей ринків страхування.

Органи нагляду, в межах своєї компетенції, повинні самостійно визначати порядок контролю за дотриманням принципів. Про своє бачення порядку дотримання найважливіших з них, орган нагляду повинен повідомити IAIS. Для цього асоціація розробила методіку, згідно з якою визначаються критерії для оцінки порядку дотримання кожного принципу при їх використанні [4, с. 94]. Отже, орган нагляду повинен дотримуватися

таких принципів: захищати інтереси полісоутримувачів; підтримувати надійну та ефективну діяльність страхових компаній, вимагаючи від них дотримання вимог законодавства та обов'язкових правил страхового бізнесу. При цьому, орган нагляду має право втручатися у страхову діяльність страхових компаній у межах своїх повноважень, визначених законодавством.

IAIS встановила низку ключових принципів у сфері публічно-правового регулювання страхування, а саме: принципи діяльності органів нагляду; принципи ліцензування; принципи заборгованості, принципи проведення змін в управлінні; принципи заходів внутрішнього контролю; принципи достатності капіталу та платоспроможності; принципи проведення похідних та позабалансних операцій; принципи перестраховування; принципи управління ринком; принципи фінансового звітування; принципи інспектування на місці; принципи конфіденційності [9, с. 68].

Зазначені принципи розкриваються у такому значенні.

Принципи діяльності органів нагляду – орган нагляду має бути функціонувати таким чином, щоб він мав можливість надати підтримку ефективним, законним, надійним та стабільним страховим ринкам. Зокрема, орган нагляду повинен: бути незалежним у своїй діяльності та відповідальним за свої повноваження; мати відповідні права, юридичні гарантії та фінансові ресурси для виконання своїх функцій та виконання повноважень; здійснювати чітко та ефективно регулювання та нагляд; залучати, підтримувати та навчати персонал, що відповідає високим професійним стандартам та відповідним вимогам професійної етики [8, с. 215].

Принципи ліцензування – юридичні особи, які планують здійснювати страхову діяльність на внутрішньому ринку, повинні отримати ліцензію.

Принципи проведення заходів внутрішнього контролю – орган нагляду повинен мати можливість: спостерігати за внутрішнім контролем органів управління страхової компанії та вимагати посилення цього контролю у разі необхідності. Встановлюючи вимоги, орган нагляду має визначити, чи відрізняються стандарти, встановлені для страхових компаній-резидентів, від стандартів для їхніх філій, що знаходяться під іншою юрисдикцією.

Принципи кредитування – орган нагляду повинен встановлювати стандарти щодо кількості кредитів страхової компанії. Розробляючи відповідні стандарти, орган регулювання та нагляду повинен звернути увагу на рівень відповідальності страховика, наприклад, рівень доходів; не зареєстровані збитки; кредити забезпечені заставою; страхові внески, отримані наперед; резервний капітал для забезпечення покриття заборгованості по виплатах, що розраховуються актуарієм; стандарти для встановлення заборгованості по страхових виплатах та стандарти для страхових резервів.

Принципи достатності капіталу та платоспроможності – вимоги до капіталу страхових компаній, які мають ліцензію або планують її отримати, повинні бути чітко визначені і мають стосуватися мінімального рівня капіталу чи депозитів, який повинна досягати компанія.

Принципи перестраховування – страхові компанії використовують перестраховування як метод забезпечення виконання своїх страхових зобов'язань. Орган нагляду повинен мати можливість надати оцінку рівня забезпеченості та адекватності перестраховування. Вимоги, що висуває орган нагляду до операції з перестраховування, мають стосуватися обсягу зобов'язань, які передаються у перестраховування. Цей обсяг повинен відображати оцінку максимальної сукупності перестрахових виплат та можливості встановлення контролю органом нагляду над перестраховальником; рівня довіри, покладеної на орган нагляду за відповідним бізнесом перестраховика, який знаходиться під іншою юрисдикцією.

Принципи фінансової звітності – для органів нагляду важливо отримувати інформацію з метою формування вірного уявлення про надійність фінансових операцій, які здійснює страхова компанія – резидент. Ця необхідна інформація міститься в фінансових та статистичних звітах, які регулярно заповнюються. Ці дані підкріплюються інформацією, яка надається за спеціальними запитами інспекторові органу нагляду актуаріями та зовнішніми аудиторамі. Цей механізм має бути застосований з метою: визначення змісту та періодичності звітів, що вимагаються від всіх страхових компаній в юрисдикції, включаючи фінансові та статистичні звіти, звіти актуаріїв та іншої інформації; встановлення правил бухгалтерської звітності для подання фінансових звітів.

Принципи конфіденційності – всі органи нагляду повинні дотримуватися офіційної таємниці стосовно інформації, отриманої ними в результаті нагляду. Від органу нагляду вимагається збереження конфіденційності інформації, яку він отримав від інших органів нагляду. Ця інформація може бути розголошена у випадках, передбачених чинним законодавством, і за умови подання її до суду.

Країни, що забороняють обмін інформацією між органами нагляду різних юрисдикцій для професійних цілей та країни, де не зберігається конфіденційність інформації, отриманої органом нагляду, мають внести відповідні зміни до свого законодавства.

Висновки. Узагальнюючи, можна зазначити, що в теорії фінансового права немає єдиного підходу до визначення ключових принципів фінансово-правового регулювання страхування, які є актуальними після здобуття незалежності держави та у ході економічних та соціальних реформ в Україні, й на сучасному етапі формування базових засад регулювання фінансових відносин у страховій сфері потребує уніфікації.

IAIS, як координаційний орган та орган наддержавного контролю за діяльністю наглядових організацій країн-учасниць цієї асоціації, прагне встановити публічно-правові принципи діяльності останніх, що дозволить належним чином інтегрувати національне законодавство у відповідності до світових страхових стандартів. Таким чином, основними принципами розвитку страхового ринку є: вільний рух капіталів та страхових послуг на території України; захист прав споживачів страхових послуг, включаючи формування системи гарантування забезпечення виплат за договорами довгострокового страхування життя та за договорами страхування; вільний вибір страховика; прозорість діяльності учасників страхового ринку; уніфікація процедур страхування; використання міжнародного досвіду; державне регулювання та нагляд у сфері страхування, а також формування системи запобіжного (пруденційного) нагляду, включаючи впровадження системи оцінки діяльності страховиків на основі застосування міжнародних стандартів обліку й фінансової звітності; невтручання органів державної влади в поточну діяльність учасників страхового ринку; рівність перед законом усіх учасників страхового ринку; функціонування страхового ринку на засадах вільної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Жилкина М.С. Государственное регулирование страхового рынка в США / М.С. Жилкина // *Страховое дело*. – 1999. – № 10. – С. 38-43.
2. Кінашук Л.Л. Організаційно-правові особливості функцій та принципів страхування / Л.Л.Кінашук // *Підприємництво, господарство і право*. – 2001. – № 10. – С. 47-50.
3. Кожевников С.Н. Общеправовые и отраслевые принципы: сравнительный анализ / С.Н.Кожевников, А.П. Кузнецов // *Юрист*. – 2000. – № 4. – С. 64-68.
4. Любенська О. Ключові принципи страхування: вимоги Міжнародної асоціації органів нагляду за страхуванням / О. Любенська // *Страхова справа*. – 2001. – № 4. жовт.-груд. – С. 92-95.
5. Постанова Правління НБУ від 18.06.2015 року №391, що затвердила Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.
6. Проект від 23.08.2012 року, який розроблений Українською федерацією ubezpieczenia «Стратегія розвитку страхового ринку України в 2012-2021» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/525
7. Про страхування: Закон України від 7.03.1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
8. Ментух Н.Ф. Гармонізація законодавства України про фінансові послуги з правом європейського союзу в рамках угоди про асоціацію між Україною та ЄС./ Н.Ф. Ментух , О.Р. Шевчук // *Актуальні проблеми правознавства*. – 2016. – № 1. – С. 214 - 216.
9. Шевчук О.Р. Фінансово-правові принципи страхування в Україні / О.Р.Шевчук, М.С. Ороновська // *Порівняльно-аналітичне право*. – 2017. – № 4. – С. 68-72.

REFERENCES

1. Zhilkina, M.S. (1999). Gosudarstvennoe regulirovanie strakhovogo rynka v SSHA [State regulation of the insurance market in the USA]. *Strakhovoe delo – Insurance business*, 10, 38-43 [in Russian].
2. Kinashchuk, L.L. (2001). Orhanizatsiino-pravovi osoblyvosti funktsii ta pryntsyypiv strakhuvannia [Organizational-legal features of the functions and principles of insurance]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 10, 47-50 [in Ukrainian].
3. Kozhevnikov, S.N. & Kuznetsov, A.P. (2000). Obshepravovye i otraslevye printsipy sravnitelnyi analiz [General legal and industry principles: comparative analysis]. *Iurist – Lawyer*, 4, 64-68 [in Russian].
4. Liubenska, O. (2001). Kliuchovi pryntsyypy strakhuvannia: vymohy Mizhnarodnoi asotsiatsii orhaniv nahliadu za strakhuvanniam [Key principles of insurance: requirements of the International Association of Insurance Supervisory Bodies]. *Strakhova sprava – Insurance business*, 4, 92-95 [in Ukrainian].
5. Postanova Pravlinnia NBU vid 18.06.2015 roku №391, shcho zatverdyla Kompleksnu prohramu rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2020 roku [Resolution of the Board of the NBU dated June 18, 2015, No. 391, which approved the Integrated Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2020]. (2015, June 18). www.bank.gov.ua. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297> [in Ukrainian].
6. Proekt rozroblenyi Ukrainskoiu federatsiieiu ubezpechennia «Stratehiia rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy v 2012-2021» [The project was developed by the Ukrainian federation of insurance "Strategy of development of the insurance market of Ukraine in 2012-2021"]. (2012, August 23). ufu.org.ua. Retrieved from http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/525 [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy Pro strakhuvannia: vid 07.03.1996 roku [Law of Ukraine on Insurance]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 18. Art. 78 [in Ukrainian].
8. Mentukh, N.F. & Shevchuk, O.R. (2016). Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy pro finansovi posluhy z pravom yevropeiskoho soiuzu v ramkakh uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS [Harmonization of the Ukrainian

legislation on financial services with the right of the European Union within the framework of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of law*, 1, 214-216 [in Ukrainian].

9. Shevchuk, O.R. & Oronovska M.Ie. (2017). Finansovo-pravovi pryntsypy strakhuvannia v Ukraini [Financial and legal principles of insurance in Ukraine]. *Porivnialno-analitychne pravo – Comparative and analytical right*, 4, 68-72 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.03.2018

УДК 347.73

Юрах Віталій Михайлович
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін та адміністративного права,
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
yuraxandko@gmail.com

ПРАВОВА ПРИРОДА ПЕНІ У ФІНАНСОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Стаття присвячена аналізу правової природи інституту пені у фінансових правовідносинах, яка настає як наслідок невиконання суб'єктами правовідносин встановленого обов'язку, у т.ч. обов'язку дотримуватися публічного порядку, визначеного нормами фінансового права та визначенню проблеми використання коштів бюджетними установами, що надійшли як пеня від несвоечасного та/або неповного виконання контрагентами фінансово-господарських зобов'язань. Проаналізовано підходи центрального органа виконавчої влади, фахівців та науковців щодо проблеми використання коштів, що надійшли на рахунок бюджетної установи як пеня від порушення фінансово-господарських зобов'язань.

Ключові слова: бюджетна установа, пеня, фінансово-господарська операція.

Yurakh V.M. LEGAL NATURE OF FINANCE IN FINANCIAL RELATIONS

The article is devoted to the analysis of the legal nature of the institute penalties in financial legal relations, which occurs as a consequence of non-compliance of the subjects of the legal relationship established duty, including the obligation to observe public order, determined by the rules of financial law, and determination of the problem of using funds from budget institutions received as a penalty from untimely and / or incomplete fulfillment by the contractors of financial and economic obligations. The approaches of the central executive body, specialists and scientists concerning the use of funds received on the budget institution's account as a fine from violation of financial and economic obligations are analyzed.

Key words: budget institution, fine, financial-economic operation.

Постановка проблеми. Питання бюджетного регулювання є актуальними в будь-який час та період функціонування держави. При цьому дана актуалізація притаманна як розвиненим країнам, так і країнам, що на шляху стабілізації бюджетних відносин та мають проблеми із бюджетом. Дослідження правової природи пеня, яка як штрафна санкція зараховується до бюджету є важливим, враховуючи її частку у доходній частині бюджету (наприклад санкції Нафтогазу до Газпрому) та монополію державу на встановлення режиму штрафних санкцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даною проблематикою займаються наступні вчені Бекерська Д.А., Воронова Л.К., Нечай А.А., Музика-Стефанчук О.А., Савченко Л.А., та інші.

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз чинного законодавства, що визначає правову природу пені в бюджетних правовідносинах з метою виявлення правильного напрямку зарахування даного виду доходів бюджетними установами до відповідних фондів та повноти та правильності бухгалтерського обліку за даним видом надходжень.

Виклад основного матеріалу. Розвиток напрямів та видів діяльності бюджетних установ обумовлює розвиток різних сфер їх фінансово-господарської діяльності. Найпоширенішим видом фінансово-господарської